

Filippo Argenti'nin ‘Regola Del Parlare Turcho’ Adlı Eserindeki Bazı Sözcükler Hakkında

*About Some Words In The Book ‘Regola Del Parlare Turcho’ Of
Filippo Argenti*

Aziz MERHAN¹

Özet

Bu çalışmada, Osmanlı Türkçesini sistematik olarak ele alan ilk Avrupalı Filippo Argenti'nin 'Regola del parlare turcho' adlı eserinde bugün arkaik (eskicil) özellik kazanmış ya da yazı dilinde görülmemekle birlikte halkın ağzında varlığını sürdürmekte olan Türkçe sözcüklerden 125 tanesi ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Regola del parlare turcho, 16. yüzyıl Türkçesi, arkaik (eskicil) sözcükler, halkın ağzında yaşayan sözcükler

Abstract

In this study, 125 of Turkish words, which are seen in the book 'Regola del parlare turcho' of Filippo Argenti who is the first European to have systematically employed Ottoman Turkish, have been put forward. These words haven't lost their archaic features yet and they still live in local langue.

Key Words

Regola del parlare turcho, the Turkish of the 16th century, archaic words, words in local langue

¹ Arş. Gör. Dr., Dumlupınar Üni. Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

İstanbul'un fethini takip eden yıllarda şehrin etnik yapısıyla birlikte şehirde konuşulan dillerde de bir değişim yaşanmıştır. Bu değişimin zamanla Osmanlı Türkçesi lehine sonuçlanmış; gerek Balkanlardan, gerekse Anadolu'nun değişik yerlerinden gelen Türkler, şehrin dil görünümünü farklı açılardan şekillendirmişlerdir. İşte bu dönemde İstanbul'da konuşulan Türkçenin bazı özelliklerini Adamović'in "Floransalı Filippo Argenti'nin Notlarina Göre (1533), 16. Yüzyıl Türkçesi"** adıyla yayımladığı İtalyan Filippo Argenti'nin 16. yüzyılda yazdığı *Regola del parlare turcho* (Türkçe konuşma kuralları) adlı eserinde bulmak mümkündür.

Floransa'da muhafaza edilmekte olan bu eseri bilim dünyasına ilk defa İtalyan Türkoloğu Alessio Bombaci (1914-1979) 1938 yılında *La "Regola del parlare turcho" di Filippo Argenti* adıyla tanıtmıştı. Aradan geçen uzun bir zaman diliminden sonra bu eseri Türkolog Milan Adamović *Materialia Turcica* serisinin 14. kitabı olarak yeniden ele almış, Bombaci'nin monografisiyle bir bağ kurarak, Argenti'nin "Türkçe Grameri"nin eksiksiz bir tıpkıbasımı vermiştir. Bununla da yetinmeyerek aynı zamanda onun bütün dil materyalini bilimsel olarak inceleyip dilbilimsel anlayışla yorumlamıştır.

Eğitimli bir Floransalı olan ve iyi bir çevreden gelen Filippo Argenti, muhtemelen 1524 yılında geldiği İstanbul'da, Floransa elçiliğindeki sekreterlik görevini 1533 yılına kadar sürdürmüştür. Dokuz yıllık görevi sırasında kaleme aldığı eseriyle Osmanlı Türkçesini bir sistem içerisinde ele alan ilk Avrupalı olma unvanına hak kazanan Argenti'nin kullandığı transkripsiyon sistemi, Türkçeyi kulaktan duyması nedeniyle karmaşıktır. Buna rağmen eser sesbilgisel, şekilbilgisel, sözdizimsel ve sözlükbilgisel özellikleriyle Türk dili çalışmaları için önemlidir.

Argenti'nin toplam 645 yapraktan meydana gelen eserinin 570 yaprağını İtalyanca-Türkçe sözlük kısmı oluşturmaktadır. Bu hacimli kısmı, Adamović'in çalışmasının son kısmı olan "Türkçe Sözcük Varlığı" bölümünde (s. 131-300) okuyucuya sunulmuştur. Büyük bir bölümünü günlük yaşamla ilgili kavramların oluşturduğu aşağı yukarı 4200 Türkçe sözcük alınarak bunlar Latin alfabe sine uygun bir alfabetik düzen içinde verilmiştir. Bu sözcüklere Farsça ve Tatarca olduğu belirtlen az sayıda sözcük de dahildir. Argenti'nin ele aldığı sözcüler bizi, İstanbul ağzının söz varlığı hakkında bilgilendirmektedir. Bu Türkçe

---

** Milan ADAMOVIĆ, *Das Türkische des 16. Jahrhunderts, Nach den Aufzeichnungen des Florentiners Filippo Argenti* (1533). Pontus Verlag, Göttingen 2001, 303 s.

sözcüklerden özellikle arkaik (eskicil) özellik kazananlar, halk arasında hâlâ varlığını sürdürmesi bakımından dikkate değerdir.

16. yüzyıl İstanbul Türkçesine ait bu dil malzemelerinden günümüz yazı dilinde artık kullanılmayan, ama Anadolu ağızlarında varlığını sürdürten sözcükleri aşağıya almayı uygun gördük. Bundaki amacımız, Türkçenin halk arasındaki söz zenginliğini ortaya koymak ve sözcük varlığının sürekliliğini göstermektir. Söz konusu olan bu sözcükleri alfabetik olarak sıraladıktan sonra Adamović'in Almanca olarak verdiği anlamları Türkçeye çevirdik, onları aşağıda küçyeleri ve özel kısaltmaları verilen kaynaklardan da tespit ettik. Tespit ettiğimiz sözcükleri italik harflerle dizdikten sonra açıklamalarını yazdık. Bu kaynaklardan sadece *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (DS)'nde yer alan sözcüklerin bulunduğu sayfa numaralarını belirterek dileyenin, bunların hangi bölgeden derlendiğini kolayca bulabilmesini umduk. Bazı sözcükleri mezkur kaynakların hepsinde tespit edememekle birlikte yine de buraya almayı uygun gördük. Ayrıca sözcüklerin türevlerini -bazi istisnalar dışında- buraya almanın gereksiz olduğu kanaatine vardık; örneğin *gicik* 'kaşıntı, dürtü' sözcüğünü almış olmakla birlikte, onun türevleri olan *gicikle-* 'kaşınmak', *giciklen-* 'uyarılmak, kaçınmak' sözcüklerini almadık.

Argenti'nin "Regola"sından aldığımız ve farklı zaman dilimine ait kaynaklardan tespit ederek karşılaşıldığımız 16. yüzyıl Türkçesine ait bu sözcükler, yazı diline geç(e)memiş olmakla birlikte Türkçenin kullanıldığı farklı bölge ve farklı zamanlarda kendini göstermiştir. Bugün dahi Anadolu ağızlarında varlığını sürdürmektedir. Günümüzde bunlardan bazıları yazı dilinde yabancı dillerden giren sözcüklerle karşılaşmaktadır. Ayrıca yazı dilinde seyrek gördüğümüz veya hiç göremediğimiz bu sözcüklerin, o dönemdeki İstanbul konuşma dilinin ürünleri olduğu düşünülürse, halk arasındaki dil unsurlarının zenginliği ve gizli anlaşmalar çerçevesinde sürekli yaşadığı göstermesi dikkat çekicidir.

DS	Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü 1-12, TDK Yay., Ankara 1963-1982.
YTS	Yeni Tarama Sözlüğü, Düz. Cem Dilçin, TDK Yay., Ankara 1983.
DLT	Besim ATALAY, Divanü Lügat-it-Türk Tercümesi I-III, Ankara 1985 ve Divanü Lügat-it-Türk Dizini "Endeks", TDK Yay., Ankara 1986.
US	Ahmet CAFEROĞLU, Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, Enderun Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1993.
ETG	A. von GABAIN, Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet AKALIN, TDK Yay., Ankara 1988.

- KS R. TOPARLI, H. VURAL, R. KARAATLI, Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 2003.
 TS Türkçe Sözlük 1-2, TDK Yay., Ankara 1988.

alkış	hayır dua; DS 223 <i>alkış, albiş</i> 'hayır, dua, iyi dilek' ; YTS <i>alkış</i> 'övme, övüş, dua'; US <i>alkış</i> 'övme, kutlama, taktis, hayır dua'; ETG <i>alkış</i> 'alkış, takdis, kutlama'; KS <i>alkış, alğış</i> 'alkış, sena, övgü; hayır dua'
arkaç	örkü zinciri; DS 308-309 <i>argaç (I), arkaç (I)</i> 'dokumalarda özgüne enliliğine atılan ip; bir iplik topunun bir çaliya sarılarak aldığı kavun biçimi'; YTS <i>argaç, arkaç</i> 'dokumacılıkta bezin enine atılan iplik, atkı'; US <i>arkaç</i> 'mekik ipliği, atkı'; ETG <i>arkaç</i> 'mekik ipliği, atkı'
assı	yarar, kâr; DS 342 <i>assı, ası</i> 'fayda'; YTS <i>assé, assı, ás (II), aśi</i> 'yarar, çıkar, kazanç, kâr; faiz'; DLT <i>asığ</i> 'fayda, kazanç, kâr'; US <i>asığ</i> ; ETG <i>asığ</i> ile aynı anlamda; KS <i>assé</i> 'fayda, yarar, kazanç'
ayırtla-	yüksek sesle okumak, okumak, temizlemek; DS 421 <i>ayırtlamak, ayıtlamak</i> 'ayıtlamak, seçmek, temizlemek; çapalamak'; YTS <i>ayırtlamak, ayıtlamak, ayurtlamak</i> 'seçmek, ayırip çıkarmak; çözümlmek, ayırt etmek; ayıklamak, temizlemek'
ayıt-	söylemek; DS 421 <i>ayıtmak</i> 'söylemek, anlatmak, nakletmek, konuşmak; türkü söylemek, teganni etmek'; YTS <i>eyitmek, ayıtmak, ayıtmak, etmek, eytmek, itmek (II)</i> 'söylemek, demek, anlatmak'; DLT <i>ayıtmak</i> 'söylemek, sormak'; US <i>ayıtmak</i> 'söylemek, sormak, dikte etmek'; ETG <i>ayıtmak, ayıtmak</i> 'sormak'; KS <i>ayıt-</i> 'söylemek, demek'
bağanak	çocuk; DS 473-474 <i>bağana (I)</i> 'yeni doğmuş çocuk, üç yaşına kadar olan çocuklara verilen genel ad; dört, beş günlük keçi yavrusu', 474 <i>bağanak</i> 'doğum vakti gelmeden hayvan karnından çıkarılan yavru; keçi ve koyun tırnağı'; YTS <i>bağanak</i> 'çatal tırnaklı hayvanların tırnakları; at, deve, sığır gibi hayvanlarda topuk ile taban arasındaki boğum, bukağılık'; US <i>bağanak</i> 'nal'; KS <i>bağana, bağanak</i> 'çatal'; TS <i>bağan</i> 'vakti gelmeden ölü doğan yavru, düşük; ölü doğan kuzunun derisi'
bağırdat	kundak; DS 476 <i>bağırdak</i> 'çocuğun kundağını sarmaya yarayan ip, yünden örülən kuşak'; YTS <i>bağırdak</i> 'beşik bağı'; DLT <i>bagırdak</i> 'kadın göğüslüğü'; KS <i>bagırdak</i> 'beşik bağı'; TS <i>bağıldak, bağırdak</i> 'beşikteki çocuğun düşmemesi için beşiğe sarılıp bağ-

	lanan, kumaştan yapılmış enli bağ; kadınların âdet zamanında bağladıkları bez'
bakal	tarla kuşu; DS 490 <i>bakal</i> 'karatavuk', <i>bakalak</i> 'boz renkli, tepeli bir çeşit tarla kuşu'
baŋla-	Allah'a yalvarmak; DS 520 <i>banglamak</i> 'bağırmak, seslenmek, çağırmak'; YTS <i>baylamar</i> 'yüksek sesle bağırmak; ezan okumak; gök gürlemek'; DLT <i>bang</i> 'bağırmak'; KS <i>banla-</i> , <i>benkle-</i> 'ezan okumak'; TS <i>banlamak</i> 'bağırmak'
başet-	yeşermek (bitki), filizlenmek; DS 557 <i>baş etmek</i> (IV) 'söğüt ve karakavak gibi ağaçların dallarını budamak'; KS <i>baş</i> (III) 'buğday başağı'
bıçlıgan	atların tırnaklarında oluşan yara; DS 656 <i>bıçılgan</i> (I) 'kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında, hayvanların ayak parmaklarıyla bileklerinde ter, pislik, çamur v.s. sebeplerden ileri gelen sulu yara'; YTS <i>bıçılğan</i> , <i>bıçılğan</i> 'hayvanların ayaklarında hasıl olan yara, çatlak'; DLT <i>bıçılğan</i> 'elde, ayakta ve yeryüzünde olan yarıklıklar', <i>bıçgil</i> 'eldeki, ayaktaki çatlaklar, bıçılığın; yerdeki yarıklar ve çatlaklıklar'; KS <i>bıçılğan</i> 'vücutta olan sulu çatlaklar, mayasıl'; TS <i>bıçılğan</i> 'azmiş, yayılmış (yara); hayvanların tırnak kökünde oluşan yara'
boyuncuk	köpek tasması; DS 747 <i>boyuncak</i> 'boyunduruk', 736 <i>boncuk</i> (I) 'kuyuların ağızına konulan ortası delik, yuvarlak taş'
buri	sancı, içteki ağrı; DS 802 <i>buru</i> (VI) 'sancı'; YTS <i>buru</i> 'ağrı, sancı'; DLT <i>burki</i> 'ekşi yüz, kırışık'; US <i>burkı</i> 'buruşuk', <i>burkırak</i> 'buruk, ekşi, ekşimtrak'; TS <i>buru</i> 'sancı, buruntu'
bügi	büyü; DS 814 <i>bügütü</i> ; US <i>bögütü</i> , <i>bügütü</i> 'hekim, bilgili'; ETG <i>bögütü</i> , <i>bügütü</i> 'dirayetli, büyücü'; KS <i>bügi</i> 'büyü, sihir', <i>bügütü</i> 'bilge, hakyim'
çimek	fiçı borusu veya musluğu; DS 1223 <i>çimecek</i> , <i>çimek</i> 'banyo, yıkamacak yer, yunak'; TS <i>çimek</i> 'çimecek yer'
debe	kırılma; DS 1392 <i>debe</i> 'fitik'; YTS <i>debe</i> (I) 'fitikli, kasığı yarık'; KS <i>debe</i> 'kavlaç, kasığı yarık, torbası düşük, sarkık'
develengiç	çaylak, tavuk büyülüğündeki yırtıcı kuş; YTS <i>devlengeç</i> , <i>deglügeç</i> , <i>devlegiç</i> , <i>devlungeç</i> , <i>devlüngeç</i> 'çaylak türünden bir alici kuş'; KS <i>deglügeç</i> , <i>devlengeç</i> , <i>devlingeç</i> , <i>devligeç</i> , <i>tevlengeç</i> , <i>tevlügeç</i> , <i>tülliugeç</i> 'delice kuşu'
dokurcun	dokurcun, dokuztaş oyunu; YTS <i>toķurcun</i> , <i>dokurcun</i> , <i>toķurcın</i> 'yirmi dört haneli bir tahta üzerinde dokuz taşıla oynanan bir

	oyun'; DS 1541 <i>dokurcun</i> (I) 'dokuztaş oyunu; binanın altına konulan büyük temel taşı'; KS <i>tokurçin</i> 'satranca benzer bir tür oyun'; TS <i>dokurcun</i> 'dokuz taş oyunu'
doyımlık	çapul, yağma; YTS <i>toyumlık</i> , <i>doyumlık</i> 'ganimet; ziyafet, bahşiş'; TS <i>doyumluk</i> 'çapul, yağma'
dügeç	havan eli; DS 1592 <i>döveç</i> , <i>dögecek</i> 'tahta havan ve eli'; YTS <i>dögeç</i> 'havan, havan eli'; KS <i>tövgütç</i> 'havan ve havan tokmağı'; TS <i>döveç</i> 'ağaçtan yapılmış havan'
düngel	üvez ağacı, kuş kirazı, kuş üvezi, yabanı üvez; DS 1585 <i>döngel</i> (I) 'muşmula; meyvesi, hafif sulu ve ekşi olan ve hazıranda olgunlaşan bir çeşit böğürtlen'; KS <i>döngel</i> 'yuvarlak, kozalak gibi dönen şey'; TS. <i>döngel</i> 'muşmula'
düzgün	fondöten; DS 1646 <i>düzgün</i> (II) 'kadınların tuvalet malzemesi olarak kullandıkları allık, pudra, sürme vb. maddeler'; YTS <i>düzgün</i> (I) 'kadınların yüzlerine sürdükleri boyalar, allık; süs, zi[y]net'; TS <i>düzgün</i> 'kadınların, teni pürüzsüz göstermesi, renk vermesi için yüzlerine sürdükleri yarı sıvı varya boyalı krem, fondöten'
egir	iplik çıkışığı; DS 1678-1679 <i>eğircek</i> , <i>eğri</i> 'yün eğirmeye yarayan araç, kirmen'; YTS <i>egri</i> (I) 'çevgân, ucu baston gibi eğri ağaç'; DLT <i>egrik</i> 'eğirilen ip, eğriliş ip'; US <i>ägirmäk</i> , <i>ängirmäk</i> 'eğirmek'; ETG <i>ägir-</i> , <i>äjir-</i> , <i>ägeär-</i> 'eğirmek, takip etmek, çevirmek, kuşatmak'; KS <i>egir-</i> , <i>iğir-</i> , <i>iyir-</i> 'ip eğirmek, bükmek'
eglenn-	durmak, beklemek; DS 1673 <i>eglennmek</i> 'durmak'; YTS <i>eglennmek</i> 'vakit geçirmek, beklemek, kalmak, oyalanmak, durup dinlenmek'; KS <i>eglenn-</i> 'gecikmek, oyalanmak'; TS <i>eğlenmek</i> 'bir yerde durmak, beklemek, tevakkuf etmek'
emzi-	emmek; DLT <i>emüzmek</i> 'emzirmek', <i>emiürmek</i> 'emzirmek'; US <i>ämizmäk</i> 'emzirmek'; ETG <i>ämsi-</i> 'emmek'; KS <i>emüz-</i> , <i>emiz</i> , <i>emzir-</i> , <i>emzür-</i> 'emzirmek'
enjek	çene; YTS <i>enjek</i> 'çene, çene kemiği; gerdan'; DLT <i>enjek</i> 'ağzın iki yanında, aziların bittiği yer, avurt'; US <i>ängæk</i> 'çene kemiği, çene'; ETG <i>äjäk</i> 'çene'; KS <i>enek</i> (I), <i>enjeg</i> , <i>enjek</i> , <i>ijek</i> (III) 'çene, çene kemiği'
es-	koşmak, acele etmek; DS 1795 <i>esmek</i> (I) 'hareket etmek, yola çıkmak'; YTS <i>esmek</i> (II) 'hızlı yürümek, atla hızlı hızlı gitmek; (ati) hızlı yürütmek, koşturmak'; TS <i>esmek</i> (II) ' (at için) hızlı gitmek'; KS <i>es-</i> (II) 'binekte gitmek'

evici	acele, hızlı; DS 1803 <i>evecen, evici</i> 'aceleci'; YTS <i>ivici</i> 'acele eden, aceleci', <i>ivecek, ivecey, ivecük</i> 'aceleci, acele edilmesi gereken (iş)', <i>ivegen</i> 'aceleci'; DLT <i>éwek</i> 'acele, ivme; aceleci, iven', <i>éw-</i> 'acele etmek'; ETG <i>äw-, iw-</i> 'yürümek'; KS <i>i- (I), ev-, iv-</i> 'acele etmek'
gici-	gicimek, kaçınmak; DS 2072 <i>gicişmek</i> 'kaşınmak; içi gıcıklanmak; çok fazla istek duymak, heveslenmek, iştahlanmak'; YTS <i>gicimek, gicişmek, gircimek</i> 'kaşınmak'; DLT <i>kiçi-</i> 'kaşınmak, gicişmek'; KS <i>kiçi-</i> 'gidişmek, kaçınmak; vücut kızmak, hararetenmek'; TS <i>gicişmek</i> 'kaşınmak, kaşıntı duymak, gidişmek'
gicik	kaşıntı, dürtü; DS 2071 <i>gicimik, gicik</i> 'uyuz hastalığı'; YTS <i>gicik, gici, giciyik, giciyük, gicük</i> 'kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı'; KS <i>giçik</i> 'kaşınma, gidişme'
gidi	aldatılmış koca; DS 2074 <i>gidi (I)</i> 'ahlaksız, pezevenk'; YTS <i>gidi</i> 'deyyus, kaltaban, pezevenk'; TS <i>gidi</i> 'ahlâksız, pezevenk'
göklet-	şifalı bitkilerle içini temizletmek, boşaltmak; DS 2138 <i>göklenmek</i> 'meyve ve sebzeyi yeşilken yemek'
güz	kambur; DS 2243 <i>güz (III)</i> ile aynı anlamda
ıblık	iğdiş edilmiş besili horoz; DS 2454 <i>ıblkı (I)</i> 'erkekliği olmayan, hadım; enenmiş horoz', YTS <i>ıblkı</i> 'enenmiş hayvan'
uç eti	bonfile; DLT <i>uç et</i> 'ciğere bitişik olan ince et'
ilint	dikiş yeri; DS 2526 <i>ilinti (II)</i> 'seyrek dikiş, teyel'; YTS <i>ilinti</i> 'teğel, ilmik'; TS <i>ilinti</i> 'seyrek dikiş, teyel'
inam	güven, inanç; DS 2537 <i>inam etmek</i> 'inanmak'; YTS <i>inam</i> 'inanılmış, güvenilmiş, emin, mutemeb; itimat, emniyet, güven'; TS <i>inam</i> 'emanet, vedia'
issi	sahip, efendi; YTS <i>is, issi</i> 'sahip, malik'; US <i>idi, idi</i> 'sahip, bey'; KS <i>issi (II)</i> 'sahip, malik'
kapan	büyük tartı, umumun yararlanabileceği tartı; DS 2630 <i>kapan (IV)</i> 'ağır yük tartılan kantar; un tartmaya yaranan, deri kasnakтан yapılan terazi'; YTS <i>kapan</i> 'büyük terazi'
kaparcık	vebalı birisinin vücutundan çıkan siyah şişkinlik; DS 2581 <i>kabartık</i> 'şişmiş sivilce'; YTS <i>kaparcık</i> 'yanıkara, şarbon'; TS <i>kaparcık</i> 'vücutta oluşan sivilce gibi küçük şişkinlik'
kaplı bağa	kaplumbağa; DS 2634 <i>kaplikurba, kaplı</i> ; YTS <i>kaplubaga, kaplibaga</i> ile aynı anlamda
kaplıcice	kaplıca buğdayı, kızılca buğday; DS 2634 <i>kaplıca</i> 'bulgurluk bir çeşit buğday'; TS <i>kaplıca (II)</i> 'taneleri ufak bir cins buğday'

kara canavar	yaban domuzu; DS 2638 <i>karaböci</i> , <i>karacanavar</i> 'domuz; yırtıcı, yabanlı hayvan'; YTS <i>karacanavar</i> , <i>karacanavari</i> 'domuz'
kara sığır	manda; TS <i>kara sığır</i> 'Orta Anadolu'da yetişen, sert ve kurak iklimde dayanıklı, küçük yapılı bir sığır türü'
kayağan	kayağan taş, kaldırım taşı; DS 2695 <i>kayağan</i> 'düz taş'; KS <i>kayağan</i> 'ayak kayan düz, cilalı taş'; YTS <i>kayağan</i> 'yumuşak taş'; TS <i>kayağan</i> 'üzerinde kolaylıkla kayılan, kaypak'
kısı	darlık, sıkıntı, kıtlık; DS 2840 <i>kısı</i> 'acı, sıkıntı'; YTS <i>kısı</i> , <i>kışu</i> , <i>kısı</i> 'sıkıntı, eziyet; daracık yer'; DLT <i>kısığ</i> 'kısı, hapis, sıkıntı'; US <i>kısığ</i> 'kısık, dar, bağ, daraltılmış olma'; ETG <i>kısığ</i> , <i>kızığ</i> , <i>kısağ</i> 'dar, daraltma, hapis, kısık'; KS <i>kısı</i> 'şişmanlıktan karnın büklüm büklüm olması'q
kuca-	kucaklamak; DS <i>koçmak</i> , <i>kucmak</i> 'kucaklamak, kucaklaşmak, sarılmak'; YTS <i>koçmaķ</i> , <i>kocmaķ</i> , <i>koşmaķ</i> (II) 'kucaklamak, sarılmak, başına basmak'; DLT <i>kuçakla-</i> , <i>koç-</i> 'kucaklamak'; US <i>koçmak</i> 'sarılmak, kucaklamak'; KS <i>kuç-</i> , <i>koç-</i> 'kucaklamak'
oğurla-	çalmak, hırsızlık etmek; DS 3269 <i>oğrulamak</i> 'çalmak'; DLT <i>ogrila-</i> 'çalmak, hırsızlık etmek', <i>oğurla-</i> 'vaktinde yapmak, çalmak, hırsızlık etmek'; US <i>oğurlamak</i> 'hırsızlık etmek, çalmak'; ETG <i>oğurla-</i> 'çalmak (hırsız); KS <i>oğurla-</i> (I) 'hırsızlık etmek, çalmak'
oğurlayın	gizlice; DS 3269 <i>oğuṛu</i> (II) 'gizli yapılan şey'; DLT <i>ogṛi</i> 'gizli'; <i>oğrılıyu</i> 'hırsız gibi'
oğurluk	hırsızlık; DS 3269 <i>oğuṛu</i> (I) 'hırsız'; DLT <i>ogṛi</i> 'hırsız, hırsızlık', <i>oğrılık</i> 'hırsızlık'; US <i>ogṛi</i> 'hırsız, haydut'; ETG <i>ogṛi</i> 'haydut, hırsız', <i>oğrılık</i> , <i>oğrılık</i> , <i>oğruluķ</i> , <i>oğruluķ</i> 'hırsızlık'
okucu	davet eden, ziyafet veren; DS 3275 <i>okucu</i> 'düğüne çağrı yapan (kimse)'; YTS <i>okuyıcı</i> , <i>okuci</i> 'davetçi'
okucılık	davetiye; DS 3276 <i>okuncu</i> , <i>okunculuk</i> 'düğüne çağırırmak için gönderilen armağan (şeker, mendil, terlik, mum vb. küçük şeyler)'; US <i>okunç</i> 'çağırı, davet, çağrırmaya'
okumak	davet, ziyafet; DS 3276 <i>okumak</i> 'düğün, mevlit vb. yerlere çağrırmak'; YTS <i>okumaķ</i> , <i>ohımaķ</i> , <i>ohımaķ</i> , <i>okımaķ</i> 'çağırmak, davet etmek; söylemek, demek; anmak, yadetmek'; US <i>okımaķ</i> 'okumak; çağrırmak, davet etmek'; ETG <i>oki-</i> 'çağırmak, okumak'
onaççe	iyi; DS 3281 <i>onaçça</i> 'iyice, güzelce'; YTS <i>oŷatça</i> , <i>oŷatça</i> 'uygun şekilde, hakkıyla, iyice'

osal	tembel, üşengeç; DS 3290 <i>osal</i> 'bayağı, kötü; işe yaramaz, zayıf'; YTS <i>uşal</i> 'ihmal edilecek nitelikte önemsiz'; DLT <i>usal</i> kişi 'gafil, iş bilmeyen'; ETG <i>osal</i> 'tembel'; KS <i>osal, usal</i> 'tembel, ihmalkâr'
osan	üşengeç, tembel; DS 3291 <i>osangil</i> 'beceriksiz, uyuşuk, tembel'; YTS <i>uşanı̄, usanı̄, usan</i> 'gafil, gevşek, tembel; isteksiz'; ETG <i>osan-, ozan-</i> 'tembel olmak'; KS <i>osan bol-</i> 'usanmak, bikmak'; TS <i>usanmak</i> 'tekrarlanması, uzun sürmesi dolayısıyla bir şeyden hoşlanılmaz veya sıkılır duruma gelmek, bikmak, bezmek'
ot	ateş; YTS <i>od</i> (<i>I</i>), <i>ot</i> (<i>III</i>) 'ateş'; DLT <i>ot</i> 'ateş, duman'; US <i>oot, ot</i> 'ateş, ot, bitki, ilâç otu'; ETG <i>ot, oot</i> ; KS <i>ot, od</i> ile aynı anlamda
otak	padişah otağı; DS 3292 <i>otak</i> 'çadır'; YTS <i>otağ, otağ, odağ, otağ, otak</i> , <i>otak</i> (<i>I</i>) 'çadır, büyulkere özgü çadır'; DLT <i>otağ</i> 'otağ'; KS <i>otak</i> 'çadır, kırdaki vatan'; TS <i>otak, otağ</i> 'büyük ve süslü çadır'
öçet-	bahse girmek; DS 3308 <i>öçeşmek</i> 'lades tutuşmak', 3308-3309 <i>öcüm çekişmek</i> 'lades tutuşmak, bahse girmek'; YTS <i>öçeşmek</i> 'bahis tutuşmak'; DLT <i>öçeş</i> 'yarış', <i>öçeş-</i> 'yarış etmek'; US <i>öçäşmäk</i> 'öçeşmek, kin beslemek, çekişmek'; KS <i>öç-</i> 'yarışmak; bahis tutuşmak', <i>öçeş-</i> 'yarışmak; bahse girişmek'
ömüründiden	önceden; DS 3340 <i>öngürdü</i> 'once gelen, önceki'; YTS <i>öyürdü, öyürdü</i> 'once, ilk önce, daha önce, ileri'
örü	dik, ayakta; DS 3351 <i>örü</i> (<i>III</i>) 'ayakta durma; dik, düşey'; YTS <i>örü, öri</i> 'kalkık, dik; yükseklik'; US <i>ori</i> 'yüksek, vakur'; ETG <i>örü, örü</i> 'yüksek, vakur'; KS <i>örü</i> (<i>I</i>), <i>ore</i> 'ayakta durmak'; TS <i>örü</i> (<i>I</i>) 'tarlalarda sele karşı taştan yapılmış set'
sağılt-	iyileştirmek; DS 3512 <i>sağıltmak</i> , <i>sağıltmak</i> 'yara ya da hastalığı emle iyileştirmek'; YTS <i>sağıltmak</i> 'hastalığı iyileştirmek; sağlamlaştırmak, tahlkim etmek'; TS <i>sağıltmak</i> 'sağlığa kavuşturmak, iyileştirmek, iyi etmek, tedavi etmek'
sağrak	kadeh; DS 3514 <i>sağrak</i> (<i>III</i>) 'bardak, kadeh'; YTS <i>sağrak, sağrak, suğrak, suğrak</i> 'kadeh, bardak, surahi, maşrapa, tas'; DLT <i>sagrak</i> 'surahi, kâse, kap'; KS <i>sagrak</i> 'emziksiz uzun boğazlı su kabı'
sağrı	kitap kaplamada kullanılan yumuşak keçi veya koyun derisi; DS 3515 <i>sağrı</i> (<i>II</i>) 'hallaç yayının tahtası üstünde pamuk sarılmışması için kuzu derisinden yapılan yer'; DLT <i>sagri</i> 'deri, herşeyin derisi'; KS <i>sagri</i> (<i>II</i>) 'deri'
salgın	vergi, yükümlülük; DS 3523 <i>salgı(n)</i> (<i>I</i>) 'vergi'; YTS <i>şalgun, şalğın, şalķı</i> (<i>I</i>) 'salma yoluyla alınan vergi, keyfi vergi'; TS <i>salgm</i> 'gerekinde herkesten para veya mal olarak toplanan geçici vergi'

sap	dikimde iğneye geçirilen iplik; DS 3539 <i>sap</i> 'iplik tiresi; bir dikişlik iplik'; TS <i>sap</i> 'iplik, tire, ibrişim gibi şeylerde iğneye geçirilen bir dikişlik iplik'
saya	işlemesiz ve astarsız saf kumaş; DS 3557 <i>saya</i> (III) 'yeldirme; manto; kadın giysisi, entari; yelek, cepken; al şerit ile süslenmiş ak gelin giysisi; eteklik; iş önlüğü; elde bükülen pamuktan dokunmuş ak ceket; üçetek'; YTS <i>saya</i> , <i>saya</i> (I) 'üstten giyilen iş gömleği'; TS <i>saya</i> 'kadın giysisi'
sayırlık	hastalık; DS 3559 <i>sayır</i> 'hasta'; YTS <i>şayrılık</i> , <i>sayrılık</i> , <i>şayrılık</i> , <i>şayrılık</i> 'hastalık'; KS <i>sayru</i> , <i>sayrı</i> 'hasta'; TS <i>sayırlık</i> ile aynı anlamda
sın-	iflas etmek; DS 3612 <i>sinmak</i> (VI) 'küçülmek, fire vermek; bozulmak; inmek, sönmek, azalmak'; YTS <i>śinmać</i> , <i>sinmak</i> 'kırılmak, parçalanmak; zayıf düşmek, áciz kalmak; yenilmek, mağlup olmak, bozguna uğramak; kaybolmak, yitmek; bozulmak; azalmak, şiddetini yitirmek'; DLT <i>sin-</i> 'kırılmak, bozulmak, incimek'; US <i>sinmak</i> 'kırılmak, parçalanmak, sınmak'; ETG <i>sin-</i> 'kırılmak, parçalanmak, sınmak'; TS <i>sinmak</i> 'kırılmak, parçalanmak, bozulmak; yenilmek, bozguna uğramak'
sındı	makas; DS 3610 <i>sındı</i> ; YTS <i>śindu</i> , <i>sındu</i> , <i>śındı</i> , <i>sındı</i> ; DLT <i>sındu</i> ; KS <i>sındu</i> , <i>sındı</i> ; TS <i>sındı</i> ile aynı anlamda
susak	kova; DS 3699-3700 <i>susak</i> (I) 'ağaçtan oyulmuş su kabı, ağaç maşrapa; sukabağından oyulmuş maşrapa; kuyudan su çekmeye yarayan her çeşit kova ya da testi; topraktan yapılmış su bardağı'; YTS <i>śusak</i> , <i>śusak</i> , <i>susak</i> 'tahta kova, su kabı, maşrapa, çomça'; DLT <i>susik</i> 'kova'; KS <i>susak</i> 'su kabı, kova'; TS <i>susak</i> 'su kabağından yapılmış veya ağaçtan oyulmuş maşrapa'
süci	şarap; DS 3704 <i>süci</i> 'şarap'; YTS <i>süci</i> , <i>sücü</i> , <i>süçi</i> 'şarap; içki içme'; DLT <i>süçük</i> , <i>süçük</i> 'şarap'; US <i>süçig</i> , <i>süçüg</i> , <i>süçük</i> 'tatlı şarap; tatlı, lezzetli'; ETG <i>süçig</i> 'tatlı'; KS <i>süçü</i> (I), <i>süçi</i> (I) 'üzümden yapılan bir şarap'
şişik	şişmiş; DS 3787 <i>şişik</i> (I) 'kabarık şış'; YTS <i>şişik</i> 'şişmiş'; KS <i>şişik</i> , <i>şişük</i> 'şişik, şişmiş, kabartı'
tabukla-	selamlamak, başını eğmek, selama karşılık vermek; YTS <i>tapulamać</i> 'ağırlamak, ululamak'; DLT <i>tapuğ</i> 'hizmet; tapma; taptı'; US <i>tapağ</i> , <i>tapiğ</i> , <i>tapuğ</i> 'tapma, hürmet, hizmet, tapınma'; ETG <i>tapiğ</i> , <i>tapuğ</i> 'hürmet, hizmet', <i>tapin-</i> , <i>tapun-</i> 'hürmet etmek, ta-

	pınmak'; KS <i>tabuh</i> 'saygı, hürmet', <i>tabula-</i> 'hizmet etmek', <i>tabun-</i> , <i>tapul-</i> (II), <i>tapun-</i> 'tapınmak, saygı göstermek'
talaz	dalga; DS 3814 <i>talaz</i> (I) 'kasırga, fırtına; kabarık dalga'; YTS <i>talaz</i> , <i>talaz</i> 'dalga, kasırga'; KS <i>talaz</i> (I) 'dalga', <i>talaz</i> (II) 'fırtına'; TS <i>talaz</i> 'dalga, kasırga'
teke	karides; DS 3863 <i>teke</i> (I) 'karides'; TS <i>teke</i> 'bir karides türü'
terki	eyer vb.de kayış; DS 3891 <i>terki</i> 'atın arkası; at vb. hayvanlara yüklenen eşya, yük'; YTS <i>terki attı</i> 'yedek atı'; TS <i>terki</i> 'eyerin arka bölümü'
terlik	kadınların vücutundan üst bölümüne giydikleri giysi; DS 3893 <i>terlik</i> (I) 'beyaz patiskadan dikilen ya da yünden örülən takke, başlık; ferace, yerli dokumadan yapılan giysi'; YTS <i>derlik</i> , <i>terlik</i> 'üste giyilen ince elbise'; TS <i>terlik</i> 'beyaz patiskadan dikilen veya yünden örülən takke, başlık'
teyin	sincap; DS 3860 <i>tehin</i> , <i>teyin</i> ; YTS <i>teyin</i> , <i>teyün</i> , <i>tiyin</i> ; KS <i>teyin</i> (I); TS <i>değin</i> (II) ile aynı anlamda
tırık	çok çalıştırılmış (at), kolu inmeli (hayvan); DS 3919 <i>tırık</i> (IV) 'çürülmüş, işe yaramaz'
tutarı	sara hastalığı; DS 3998 <i>tutalga</i> (I), <i>tutarı</i> ile aynı anlamda; YTS <i>tutarık</i> , <i>tutarık</i> , <i>dutalğa</i> , <i>dutarak</i> , <i>duyu</i> (II), <i>tuta</i> , <i>tutalga</i> , <i>tutaltı</i> , <i>tutar</i> 'sara, hastalık nöbeti'; TS <i>tutarak</i> , <i>tutarkı</i> 'ruh hastalığı nöbeti, sara'
tutı	rehin; DS 4000 <i>tutu</i> 'bir borcun ödeneceğine inanca olarak, ödediğinde geri alınmak üzere, borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey, rehin'; YTS <i>tutu</i> , <i>duta</i> , <i>duti</i> , <i>duyu</i> (I), <i>tutı</i> 'rehin'; DLT <i>tutuğ</i> 'rehin, tutu'; US <i>tutkuğ</i> , <i>tutuğ</i> 'rehin'; KS <i>tutu</i> , <i>tutı</i> , <i>tutu</i> , <i>tutuğ</i> 'rehin, esir, tatsak'; TS <i>tutu</i> ile aynı anlamda
uçkun	hızlı yürüyüş; DS 4021 <i>uçkun</i> (IV) 'çok hızlı yürüyen hayvan'; KS <i>uçkun</i> 'kıvılçım', <i>uçkun-</i> 'kaçmak, uçup gitmek'; TS <i>uçkun</i> 'ateşten fırlayan kıvılçım'
uçmak	cennet; YTS <i>uçmak</i> (I), <i>uçmağ</i> , <i>uçmah</i> ; DLT <i>uçmak</i> ; US <i>uçmak</i> ; KS <i>uçmağ</i> ile aynı anlamda
ulağ	ulak, haberci; DS 4032 <i>ulak</i> (II) 'postacı, haberci'; YTS <i>ulağ</i> , <i>ulağ</i> 'parça; eskiden, bir yerden başka yere posta ya da haber götürmen; at'; DLT <i>ulağ</i> 'ulak, beyin emriyle koşa koşa giden postacının başka bir ata erişip bininceye degen bindiği at'; US <i>ulağ</i> 'zincir, silsile, sıra, irtibat; ulak, yük hayvani'; ETG <i>ulağ</i> 'sıra, irtibat, münasebet; ulak'; KS <i>ulağ</i> (II) 'posta ulağı'

urubar	karşılaştırma; DS 4041 <i>urubar</i> 'deney, karşılaştırma'
uyen	at başlığı, gem; DS 4047 <i>uyen</i> 'atın gemi, dizgin gibi takımları'; YTS <i>uyen</i> , <i>oyan</i> 'dizgin, gem, yular'; KS <i>uyen</i> , <i>oyan</i> 'atın koşumlarından biri, yular'
üge	üvey; DS 3315 <i>oğey</i> , <i>oğey</i> , <i>öge</i> , <i>öve</i> ; YTS <i>ügü</i> , <i>ügi</i> 'baykuş türünden olan puhukuşunun bir çeşidi'; DLT <i>oğey</i> ; KS <i>oğey</i> ile aynı anlamda
ügürtle-	seçmek, ayırmak; DS 4061 <i>ügütlemek</i> , <i>ügürtlemek</i> 'seçmek, iyisini ayırmak', 3323 <i>ögürtlemek</i> (I) 'ayırmak, ayıklamak, seçmek, temizlemek'; YTS <i>ügürtlemek</i> , <i>iiviirtlemek</i> , <i>iüyürtlemek</i> 'iyisini seçmek, tercih etmek'; TS <i>ögürtlemek</i> 'ayırmak, ayıklamak, seçmek, temizlemek'
ülker	kumaş, giysi vb. örneği; DS 4063 <i>ülgüdüür</i> , <i>ülgüt</i> (I) 'örnek'; YTS <i>ülger</i> 'kumaşın yüzü, havı'; TS <i>ülger</i> 'kadife, şeftali vb. nin üzerinde bulunan ince tüy'
ürkün-	ürkmek; DLT <i>ürkün-</i> 'düşman yüzünden ulus arasında düşen ürküntü, telaşla kalelere ve sığınaklara kaçışma'; US <i>ürkmäk</i> 'ürkmek, korkmak', <i>ürkitmäk</i> , <i>ürkürmäk</i> 'ürkütmek, korkutmak'; KS <i>ürk-</i> , <i>ürük-</i> 'ürkmek, korkmak, çekinmek'
ürs-	zarara uğratmak, fazla kullanmak; DS 3349 <i>örsemek</i> (I) 'örselemek'; KS <i>örselemek</i> 'hırpalamak, yıpratmak'; TS <i>örselemek</i> ile aynı anlamda.
üzmek	yüzme; DS 4085 <i>üzmek</i> 'yüzmek'; YTS <i>üzmek</i> 'koparmak, kazmak, kesmek, bozmak, ayırmak, uzaklaştırmak; yüzmek'
varağan	gitmeye alışmış; DLT <i>baragan</i> 'çok varan, çok giden'
yaban tavuk	çulluk; DS 4113 <i>yabantavuğu</i> ile aynı anlamda
yahşı	iyi; DS 4125 <i>yaşşı</i> (I) <i>yahşı</i> 'iyi, güzel, değerli'; YTS <i>yahşı</i> , <i>yahşı</i> , <i>yakşı</i> 'iyi, güzel'; DLT <i>yaxşı</i> 'iyi; güzel, her şeyin güzeli'; US <i>yakşı</i> 'iyi, âla'; KS <i>yakşı</i> , <i>yahşı</i> 'güzel, iyi'
yancık	av çantası, ok çantası, cep; DS 4162 <i>yancık</i> (III) 'çobanların azık torbası', <i>yancık</i> (III) 'kese, çanta, cüzdan'; YTS <i>yancık</i> , <i>yancık</i> 'kese, torba, boyundan geçirilerek yana asılan çanta'; DLT <i>yancık</i> , <i>yancık</i> 'torba, kese (para-tütün)'; US <i>yançuk</i> 'kese, torba, cep'; KS <i>yançık</i> , <i>yançuk</i> 'kese, para kesesi, torba'
yaşşa-	gevezelik etmek; DS 4174 <i>yaşamak</i> , <i>yayşamak</i> 'gevezelik etmek'; YTS <i>yayşamak</i> , <i>yayşanmak</i> 'saçma sapan söz söylemek, gevezelik etmek'; TS <i>yanşamak</i> ile aynı anlamda.

yansak	geveze, boşboğaz; DS 4173 <i>yayşah, yanşak</i> 'geveze, densiz, yersiz konuşan'; YTS <i>yayşak</i> 'çok sözlü, boşboğaz, geveze'; DLT <i>yangşak</i> 'yanşak, geveze'; KS <i>yanşak, yanşık</i> 'gürültücü'; TS <i>yanşak</i> ile aynı anlamda.
yap yap	yavaş, yavaşça; DS 4180 <i>yap yap</i> (I) 'yavaş yavaş'; YTS <i>yap yap, yab, yabca</i> <i>yabca, yab yab, yapca yapca, yapça yapça</i> 'yavaş yavaş, usul usul, sessizce'
yapçe yapçe	yavaş, yavaşça, sessiz, sessizce; DS 4176 <i>yapça</i> (I) 'yavaş, yavaşça'; YTS <i>yap yap, yab, yabca</i> <i>yabca, yab yab, yapca yapca, yapça yapça</i> 'yavaş yavaş, usul usul, sessizce'
yapık	belleme, teğelti; YTS <i>yapık, yapık</i> 'eyerde üzerine oturulacak, beşikte içine yatılacak yer; çukal, belleme; baş örtüsü'; US <i>yapağ, yapığ</i> 'yapı, bünye, bağlayan, rapteden', <i>yapınmak</i> 'hazırlanmak, kapanmak'; ETG <i>yapın-</i> 'örtünmek'; TS <i>yapık</i> 'belleme'
yarak	dolandırıcı; YTS <i>yarak, yarağ, yarah</i> 'hazırlık, levazım, teçhizat; silah; (at hakkında) pişkin ve idmanlı'; US <i>yarak</i> 'yakışan, gerekken; silâh'; KS <i>yarak</i> (IV) 'silâh', <i>yarak</i> (V), <i>yarağ</i> 'hazırlık'
yaşıl	yeşil DS 4197 <i>yaşıl</i> ; YTS <i>yaşıl</i> ; DLT <i>yaşıl</i> ; US <i>yaşıl</i> ; ETG <i>yaşıl</i> ; KS <i>yaşıl</i> ile aynı anlamda
yaştas	akran, aynı yaşıta olan; DS 4197 <i>yaşık</i> (I), <i>yaştas</i> 'yaşıt'; YTS <i>yaşdaş</i> 'yaşıt, akran, emsal'
yatık	su testisi, şişe; DS 4200 <i>yatık</i> (I) 'ağaç testi; çamdan yapılmış su fişisi; ağaçtan yapılmış süt, pekmez fişisi; tahtadan oyularak yapılmış matara'; YTS <i>yatuğ, yatiğ</i> 'ağzı dar, boğazı kısa ve karnı yassı su kabı'; TS <i>yatık</i> 'yayvan su kabı'
yavaşlan-	yatışmak, yumuşamak, sakinleşmek, DS 4204 <i>yavaşlık</i> (II) 'sessizlik, soğukkanlılık'; YTS <i>yavaşmak</i> 'hızını yitirmek, hafiflemek, sakinleşmek, sükûn bulmak'; DLT <i>yavaşlan-</i> 'yavaşlamak, dölekleşmek, yumuşak huylu olmak'; ETG <i>yavaş, yabaş</i> 'yavaş, uysal'; KS <i>yavaş</i> (I) '(at için) uysal, sakin'
yayka-	yıkamak, çalkalamak; DS 4211 <i>yaykamak</i> ; YTS <i>yaykamağ</i> ; KS <i>yayka-</i> (II) ile aynı anlamda
yazık et-	günah işlemek; YTS <i>yazuğ, yazık kılmak</i> 'günah işlemek'; DLT <i>yazuğ</i> 'günah, suç'; US <i>yasuk, yaşuk yazuğ, yazuğ</i> 'günah, suç, hata, kusur'; ETG <i>yazuğ, yāsōk</i> 'günah'; KS <i>yazuğ, yazık, yazuğ, yazuğ</i> 'günah, suç'; TS <i>yazık etmek</i> 'bir şey veya kimseye zarar vermek'

yeg	daha iyi; DS 4222 <i>yeg, yég</i> 'daha iyi, yeğ'; YTS <i>yig</i> (I), <i>yeg, yiyy</i> 'daha iyi, üstün; kuvvetli, baskın'; DLT <i>yég</i> 'yeğ, üst, üstün, daha iyi, iyi, hayırlı'; US <i>yäg, yig</i> 'yeg, iyi, pek iyi'; ETG <i>yig, yeg</i> 'daha iyi, mükemmel'; KS <i>yig, yik</i> 'daha fazla, iyice'
yel eyle-	sallamak; YTS <i>yil, yel</i> 'rüzgâr'; DLT <i>yél</i> 'yel, rüzgâr, esinti'; US <i>yiil, yil</i> 'ruzgar, yel'; ETG <i>yil, yil, yiil, yel</i> 'yel, cin çarpması'; KS <i>yel, yil</i> (I) 'yel, rüzgâr'
yenil	hafif; DS 4225 <i>yeğni</i> (I), <i>yengil</i> ; 4820 <i>yenli</i> ; YTS <i>yenül, yüyül, yegniecek</i> ; US <i>yingil</i> ; ETG <i>yingil</i> ; KS <i>yeyil, yegin, yeyil, yeyni, yini, yiyil, yugul, yiyül</i> ; TS <i>yeğni</i> ile aynı anlamda
yerdeş	hemşehri; DS 4250 <i>yerdeş</i> 'ildeş, hemşeri'; YTS <i>yerdeş</i> 'hemşehri'; DLT <i>yérdeş</i> 'hemşehri'; KS <i>yerdeş, yerdaş</i> 'hemşehri, vatandaş'
yıldırı-	ışıldamak, parıldamak, parlamak; DS 4267 <i>yıldiramak</i> 'parıldamak, ışıldamak, ışık oynasmak'; YTS <i>yıldiramak, ıldiramak, yaldırımaq, ylduramaq</i> 'parıldamak, ışıldamak, ışık saçmak'; US <i>yiltırımaq, yaltırımaq, yultramaq</i> 'parlamak'; KS <i>yıldıra-, yiltira-, yuldura-</i> 'yıldırım çarpmak, şimşek çarpmak'; TS <i>yıldiramak</i> 'parıldamak'
yıltar	yular; DS 4272 <i>yıltar</i> 'yular ipi'; YTS <i>yıltar, ıltar</i> 'av köpeklerinin boynuna takılan ip gibi şeyler'
yımurcağ	veba; DS 4317 <i>yumurcak</i> 'iyileşmeyen çiban'; TS <i>yumurcak</i> 'veba hastalığında koltuk altında veya kasıkta çıkan çiban'
yırla-	şarkı söylemek; DS 4274 <i>yırlamak</i> 'şarkı, türkü söylemek; koşuk okumak'; YTS <i>ırlamak, yırlamak</i> 'şarkı söylemek, teganni etmek'; DLT <i>yır, ir</i> 'koşma, türkü, hava, ir, müzikide ırlama, gazel'; US <i>yır</i> 'şarkı, türkü', <i>ırlamak</i> 'şarkı, türkü söylemek'; ETG <i>yırıla-</i> 'ırlamak, şarkısı söylemek'; KS <i>yırıla-</i> ; TS <i>yırlamak</i> ile aynı anlamda
yigrimi	yirmi; DS 4276 <i>yığırımı</i> ; YTS <i>yigirmi, igirmi</i> ; DLT <i>yigirme, yigirmi</i> ; US <i>yägirmi, ygrmi, yigirmi</i> ; ETG <i>yigirmi, ygrmi, ygermi</i> ; KS <i>yigirmi, igirmi</i> ile aynı anlamda.
yiti	keskin; DS 4281 <i>yiti</i> (I) 'çok acı ya da ekşi; tadı sertleşmiş ya da keskinleşmiş'; YTS <i>iti, yiti</i> 'sert, keskin, şiddetli; şiddet, keskinlik, sertlik'; US <i>yiti, yitti, 'keskin'</i> ; ETG <i>yiti, yitti, yti</i> 'keskin'; KS <i>yiti</i> (II), <i>iti, iti, itti, yiti, yeti</i> (I), <i>yitig, yitik</i> (I) 'keskin, sıvri'
yunt	kısrak; DS 4320 <i>yunt</i> 'damızlık eşek'; YTS <i>yund, yunt, yunt</i> 'kısrak'; DLT <i>yund</i> 'at (cins adı), atlar, at sürüsü'; US <i>yont</i> 'at'; KS <i>yunt</i> 'at, otlakta otlayan atların tümü'

yuv-	yıkamak; DS 4324 <i>yuvmak</i> (I); YTS <i>yumağ</i> , <i>yuğmak</i> , <i>yuymak</i> ; DLT <i>yu-</i> ; US <i>yumak</i> ; ETG <i>yu-</i> ; KS <i>yuv-</i> (I), <i>yu-</i> , <i>yuf-</i> , <i>yü-</i> , <i>yüf-</i> , <i>yüy-</i> ile aynı anlamda
yuvala-	yuvarlamak; DS 4324 <i>yuvalamak</i> (I); YTS <i>yuvalamağ</i> (I), <i>yuvlundredurmak</i> ; DLT <i>yuwal-</i> , <i>yuwul-</i> ; KS <i>yuvala-</i> (II), <i>yuv-</i> (II); TS <i>yuvvarlamak</i> ile aynı anlamda.
yügrüklük	hızlılık; DS 4325 <i>yügrük</i> (I), <i>yügriük</i> 'güçlü, çevik, çalışkan, elineayağına çabuk'; YTS <i>yügrükklik</i> 'hızlı koşma; taşkınlık'; DLT <i>yügrük</i> , <i>yügriig</i> 'koşucu, geçici, yükruk'; US <i>yügrük</i> , <i>yügürüük</i> 'çabuk, acele'; ETG <i>yügriük</i> , <i>yügürüük</i> , <i>yürük</i> 'çabuk (koşan)'; KS <i>yügürüklü</i> 'atlarda hızlı koşma'
yüklü	gebe, hamile; DS 4328 <i>yüklü</i> ; YTS <i>yüklü</i> , <i>yükl</i> ; KS <i>yükl</i> , <i>yüklü</i> ; TS <i>yüklü</i> ile aynı anlamda
yüz et-	karşılaştırmak, götürmek, teslim etmek; DS 4336 <i>yüzetmek</i> (II) 'ismarlamak; göndermek, aktarmak'; YTS <i>yüz eylemek</i> 'havale etmek'; KS <i>yüz eyle-</i> 'havale etmek'; TS <i>yüz etmek</i> 'ismarlamak, havale etmek' ©